

Publikacja powstała w wyniku współpracy Buskiego Samorządowego Centrum Kultury z Wydziałem Humanistycznym Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Temat: Parafia rzymskokatolicka pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Busku Zdroju.

Dzieje najstarszej parafii w Busku-Zdroju

Busko to miejscowość słynąca nie tylko z wypoczynków uzdrowiskowych, ale także z kościoła, który swą genezą sięga czasów średniowiecza. O tym jak powstała parafia, kto był jej założycielem i jak zmieniała się na przestrzeni wieków, świadczą liczne fakty i zapisy historyczne, dlatego warto głębiej zapoznać się, z dziejami najstarszej parafii w Busku-Zdroju.

Fot. 1. Kościół Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Busku-Zdroju oraz herb miasta

Publikacja powstała w wyniku współpracy Buskiego Samorządowego Centrum Kultury z Wydziałem Humanistycznym Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Busko-Zdrój to miasto uzdrowiskowe, położone w południowo-wschodniej części Polski, w województwie świętokrzyskim. Stanowi ono atrakcję turystyczną na „Szlaku Wokół Słońca”. Szlak ten zawdzięcza swą nazwę herbowi miasta. Obecnie jest nim słońce na czerwonym tle. Prawdopodobnie pierwowzorem herbu było szkarłatne serce, na którym widniała biała hostia, otoczona złotymi promieniami. Wizerunek ten, wyhaftowany był na habitach sióstr Norbertanek.

Busko w II połowie XII wieku było wsią, a zarazem osadą rycerską, której dziedzicem był wówczas, rycerz sandomierski Dzierżko (Dersław, Dzierzysław) herbu Janina. Ufundował on, pierwszy kościół w 1160 r., znajdujący się na miejscu obecnie stojącego kościoła pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Rycerz wraz ze swoim bratem Witem, biskupem płockim, rozpoczęli budowę klasztoru (w latach 1180-1185) przy świątyni, gdzie w niedługim czasie zostały sprowadzone Norbertanki. Klasztor był jednym z trzech, należących do linii strahowsko-brzeskiej. Dwa pozostałe znajdowały się w Witowie pod Piotrkowem oraz w Płocku. Pierwszym proboszczem kościoła braci Dzierżka i Wita, w latach 1179-1190, był ks. Jan z Buska.

Kościół i klasztor dzięki swojemu fundatorowi został odpowiednio zabezpieczony przez jego testament, który powstał w momencie wyprawy dziedzica osady, na III krucjatę. W ramach testamentu, w 1190 r. zakon otrzymał 10 wsi, i prawie cały majątek Dersława. Warunkiem wypełnienia testamentu rycerza było wstąpienie jego żony do klasztoru, po jego śmierci. Testament Dzierżka przewidywał, również inne rozwiązania, m.in. ponowne zamążpójście jego żony. Kobieta jednak wstąpiła do klasztoru, wypełniając wolę męża. Około 1211 r. Norbertanki były już właścicielkami 27 osad. Kościół i klasztor od tego czasu wiedzie swój prym, aż do najazdu Tatarów w 1241 r. W historii pojawia się pewna niezgodność. Niektóre źródła podają, że podczas bitwy pod Chmielnikiem, ginie Dzierżko. Jednak jest to mało prawdopodobne, ponieważ Dersław był wtedy w podeszłym wieku. Rycerz mógłby liczyć ok. 70 lat, co jak na tamte czasy stanowiło rzadkość, dlatego też wyprawę na krucjatę uznaje się za bliższą prawdzie.

Publikacja powstała w wyniku współpracy Buskiego Samorządowego Centrum Kultury z Wydziałem Humanistycznym Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Podczas najazdu Tatarów budynki zostały ograbione i zniszczone, a ich mieszkańcy wymordowani. Pomimo napadu, Busko i okolice pozostały własnością zakonu norbertańskiego. Wierni przybywali do świątyni, aby zobaczyć słynący z cudów obraz Matki Boskiej, co przyczyniło się do rozwoju gospodarczego i jednocześnie lokacji miasta na prawie magdeburskim w 1287 r., przez księcia Leszka Czarnego. Prawa miejskie potwierdził król Kazimierz Wielki.

Busko już w średniowieczu słynęło z kąpieli leczniczych. W kronice buskich Norbertanek istnieje zapis, że 6 grudnia 1393 r. królowa Jadwiga korzystała z takich kąpieli, przygotowywanych specjalnie przez siostry zakonne. Królowa wraz z mężem, królem Władysławem Jagiełłą, w latach 1389-1394 odwiedzała miasto czterokrotnie. Zapożyczyła się nawet u ówczesnego proboszcza. Podczas swych pobytów para królewska zatrzymywała się w klasztorze sióstr Norbertanek. Królową Jadwigę można uznać za pierwszą kuracjuszkę.

Opactwo zmieniało się na przestrzeni stuleci. Przyczyną były wyprawa wojenna, dwa

pożary, przebudowy kościoła. Za czasów króla Kazimierza Jagiellończyka wojska idące na wyprawę węgierską zniszczyły kościół, który został odbudowany w 1470 r., ale w stylu gotyckim. Spłonął on niestety już w 1590 r. Odbudowa trwała 29 lat, od 1592-1621 r. Wzniesiono go z stylu barokowo-klasycystycznym, wykorzystując elementy gotyckie ocalałe z pożaru. Na placu przed kościołem w 1738 r. została wzniesiona figurka Najświętszej Maryi Panny Niepokalanego Poczęcia.

Fot. 2. Ołtarz główny

Publikacja powstała w wyniku współpracy Buskiego Samorządowego Centrum Kultury z Wydziałem Humanistycznym Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

W 1804 r. przebudowano fasadę kościoła i ufundowano nowy ołtarz główny, autorstwa Franciszka Smuglewicza. Drugi pożar kościoła i klasztoru miał miejsce w 1820 r. Spłonęły wtedy, także budynki przyległe do kościoła. Po pożarze, Feliks Rzewuski, twórca Uzdrowiska Busko, wziął dobra klasztorne w dzierżawę. Pod koniec XIX wieku do kościoła dobudowana została dzwonnica. Po bokach kościoła znajdują się rzeźby świętych, biskupów Wojciecha i Stanisława. W górnej części ołtarza możemy podziwiać rzeźby Trójcy Świętej oraz św. Piotra i Pawła.

W kruchcie kościoła umieszczone jest epitafium, byłego proboszcza parafii NPNMP w latach 1844-1867, ks. Wojciecha Świątkiewicza. Brał on udział w powstaniu styczniowym. Został aresztowany 24 czerwca 1864 r. i był represjonowany przez carat za udzielenie pomocy powstańcom. Oprócz tego w kościele znajduje się dwa inne: epitafium Anny z Korycińskich Kowalkowskiej, starościny sandomierskiej z 1606 r. w kaplicy św. Anny oraz epitafium rodziny Rzewuskich. W kościele są dwie tablice pamiątkowe.

Fot.3. Epitafium proboszcza parafii NPNMP, ks. Wojciecha Świątkiewicza

Pierwsza poświęcona fundacji komandora, Zygmunta Urbańskiego z 1606 r. w kaplicy Marii Boskiej, a także tablica upamiętniająca żołnierzy AK Obwodu „Borsuk” Busko-Zdrój.

Na zewnątrz jest również tablica upamiętniająca mieszkańców Buska, za wzięcie udziału w szeregach Mariana Langiewicza i innych partii powstańczych w powstaniu styczniowym.

Fot.4. Tablica upamiętniająca powstańców styczniowych

Publikacja powstała w wyniku współpracy Buskiego Samorządowego Centrum Kultury z Wydziałem Humanistycznym Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Fot. 5. Proboszcz parafii, ks. Tadeusz Szlachta

Parafia Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny to najstarsza parafia w Busku-Zdroju. Należy ona do dekanatu buskiego, diecezji kieleckiej. Od 2004 r. do chwili obecnej, proboszczem parafii, jest ks. Tadeusz Szlachta. Pomaga mu trzech wikarych: ks. Piotr Rojewski, ks. Józef Majchrzak i ks. Sławomir Dalczyński. Parafia ma pod swą opieką zabytkowy, drewniany kościółek św. Leonarda, wybudowany w 1699 r.

Parafia NPNMP od 2011 r. wydaje miesięcznik „Blask Światłości”.

Obok kościoła, znajduje się pomnik papieża, świętego Jana Pawła II. Jego kanonizacja odbyła się 27 kwietnia 2014 r.

Niektóre drzewa znajdujące się wokół kościoła zostały wycięte i aktualnie trwa renowacja ogrodu.

Autorzy:

Agnieszka Mikos

Patrycja Pawlikowska

Materiały:

- ✓ zdjęcia własne